

Uloga ljudskih resursa u ekonomskom rastu Republike Hrvatske

Šinko, Andreja

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:554314>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br.47/PE/2015

ULOGA LJUDSKIH RESURSA U
EKONOMSKOM RASTU REPUBLIKE
HRVATSKE

Andreja Šinko

Varaždin, studeni 2015.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br.47 /PE/2015

ULOGA LJUDSKIH RESURSA U
EKONOMSKOM RASTU REPUBLIKE
HRVATSKE

Student:

Andreja Šinko, mat.br.0034/336D

Mentor:

prof.dr.sc. Nela Vlahinić Lenz

Varaždin, studeni 2015.

PREDGOVOR

Veliku zahvalu i ovaj diplomski rad posvećujem svojim roditeljima zbog neizmjerne podrške i vjere u moj uspjeh, svojoj sestri, koju smatrajući svojim uzorom, motivirala da postanem što bolja studentica i osoba.

Zahvaljujem se cijenjenoj mentorici prof. dr. sc. Neli Vlahinić Lenz koja je pratila cijeli proces izrade diplomskog rada i uvijek bila spremna na pomoć te svojim sugestijama doprinijela kvaliteti ovog rada.

Također, zahvaljujem se pročelnici Odjela za poslovnu ekonomiju doc. dr. sc. Anici Hunjet na razumijevanju i uvijek lijepim riječima motivacije tijekom cijelog studija.

Posebnu zahvalu upućujem poštovanom direktoru HEP ODS d.o.o. ELEKTRA Varaždin, g. Zvonku Rožmarić, dipl. ing. el., koji je svojim pomaganjem, strpljenjem i moralnoj podršci uvelike utjecao na uspješnost završavanja mog obrazovanja.

I na kraju, zahvaljujem se svojim prijateljima, djelatnicima i profesorima Sveučilišta Sjever, svojoj generaciji studenata, kolegama iz poslovnog okruženja, poznanicima i svima koji su bili od pomoći.

SAŽETAK

Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju, unutarnje tržište je vrlo jako pa se teško oduprijeti konkurenciji i ojačati, iako se zemlja nije još u potpunosti oporavila od posljedica rata u svim segmentima gospodarskog razvoja. Naglašava se važnost obrazovanja, znanosti i tehnologije za razvoj konkurentnosti. Ekonomska teorija i praksa potvrđuju da su preduvjeti za ostvarenje konkurentnosti i ekonomskog rasta upravo akumulacija ljudskog kapitala te inovativnost.

U Hrvatskoj je slaba iskorištenost ljudskih resursa, a zemlje europske unije nude popis deficitarnih zanimanja koji stručnom kadru nude zaposlenje i boravak, što uzrokuje „odljev mozgova“ i za Hrvatsku predstavlja veliki gubitak.

Analiza zaposlenosti u promatranim godinama od 2012.- 2014. godine pokazuje da je u 2012. godine bilo najviše zaposlenih osoba. Po strukturi najviše nezaposlenih osoba prema spolu čine žene, dok prema dobi prosječan broj nezaposlenosti čine mladi od 25-29 godina, dok prema razini obrazovanja povećao se broj školovanih osoba sa fakultetom ili akademijom.

Na temelju poticajnih mjera zapošljavanja, koje provodi država i Hrvatski zavod za zapošljavanje, još uvijek nismo na nekoj granici održivog razvoja i rasta.

Prema pokazatelju razine razvijenosti, odnosno bruto domaćem proizvodu (BDP) per capita, hrvatsko gospodarstvo se bori sa recesijom i lošim uvjetima rada na tržištu. Od 2009. godine počinje negativan trend opadanja koji se nastavlja. Ostvarene investicije bilježe pozitivan trend u razdoblju od 2000. godine pa sve do 2008. godine najviše u sektoru građevinskih radova. Trenutni makroekonomski pokazatelji bilježe pozitivan rast BDP-a u drugom tromjesečju 2015. godine.

Ključne riječi: Bruto domaći proizvod, ekonomski rast, investicije, zaposlenost, nezaposlenost, obrazovanje i makroekonomski pokazatelji.

SUMMARY

With Croatian membership in the European Union, the internal market became very strong and it's difficult to resist competition and strengthen up, although the country has not yet fully recovered from the effects of war in all aspects of economic development. It underlines the importance of education, science and technology for the development of competitiveness. Economic theory and practice confirm that the prerequisites for achieving competitiveness and economic growth are mainly accumulation of human capital and innovation.

In Croatia, the poor utilization of human resources and European Union countries offer a list of shortage occupations that professional staff offer employment and residence, causing a "brain drain" and for Croatia this is a great loss.

Analysis of employment over the years of 2012- 2014 shows that in 2012 the number of employed was on the highest level. By the structure of most of the unemployed by gender are women, while the average number of aged unemployed are young people aged 25-29 years, while the level of education increased the number of educated people with university or academy.

On the basis of the employment incentive measures implemented by the states and the Croatian Employment Service, we are still not at a border sustainable development and growth.

According to the indicator of the level of development, or gross domestic product (GDP) per capita, the Croatian economy is struggling with recession and poor working conditions in the market. Since 2009 begins a negative trend of decline that continues. Gross fixed capital formation recorded a positive trend in the period from 2000 until 2008, the highest in the sector of construction. Current macroeconomic indicators showed positive GDP growth in the second quarter of 2015 years.

Keywords: Gross domestic product, economic growth, investment, employment, unemployment, education and macroeconomic indicators.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet istraživanja.....	1
1.2. Hipoteza istraživanja	2
1.3. Cilj istraživanja	2
1.4. Znanstvene metode rada	2
2. ZNAČENJE EKONOMSKOG RASTA	3
2.1. Izvori ekonomskog rasta	5
2.1.1. Učinkovito korištenje intelektualnog kapitala	6
2.1.2. Institucije i sociokulturni kapital	7
2.1.3. Nova teorija rasta	8
2.1.4. Faktori ekonomskog rasta	9
2.2. Ekonomski rast u Hrvatskoj	10
2.3. Investicije kao glavni pokretač hrvatskog gospodarskog rasta	14
3. LJUDSKI KAPITAL U EKONOMSKOM RASTU HRVATSKE	21
3.1. Tržište rada u gospodarskom rastu Hrvatske	32
4. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA U HRVATSKOJ	34
4.1. Ljudski kapital	39
4.1.1. Pristup zasnovan na ljudskom kapitalu	40
4.1.2. Fizički kapital vs. ljudski kapital	41
4.1.3. Utjecaj ljudskog kapitala na proizvodnu funkciju	41
5. KRETANJE MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA U 2015. GODINI	43
6. ZAKLJUČAK	50
7. LITERATURA	53

1. UVOD

U današnje vrijeme ljudski kapital je redovito veći od fizičkog kapitala, a njegov prinos u nekoj vremenskoj jedinici veći je od prinosa fizičkog kapitala. Velika pozornost se redovito poklanja odnosima ljudskog kapitala i fizičkog kapitala, te tehnologije.

Obuhvaćena područja diplomskog rada započinju samim značenjem ekonomskog rasta kao povećanjem prirodne razine realnog BDP-a, analiziraju se izvori ekonomskog rasta, učinkovito korištenje intelektualnog kapitala, institucije i sociokulturni kapital, što je nova teorija rasta, ekonomski rast u Hrvatskoj te faktori ekonomskog rasta. Zašto su investicije glavni pokretač održivog hrvatskog gospodarstva i zapošljavanja, koji su sve oblici investiranja te kako se oni dijele.

Na temelju prikupljenih podataka provedena je analiza ljudskog kapitala u Hrvatskoj po zaposlenosti i nezaposlenosti, struktura zaposlenosti po sektoru i razini obrazovanja, nezaposlenost prema dobu, spolu i razini obrazovanja, koji značaj tržište rada ima u gospodarskom rastu Hrvatske, te kroz koje mjere aktivne politike zapošljavanja i programe sudjeluje država u razvoju ljudskih potencijala kako bi se smanjila nezaposlenost, te najnoviji pokazatelji hrvatskog gospodarskog rasta u 2015. godini te buduća predviđanja ekonomskih stručnjaka.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja diplomskog rada temelji se na važnosti ljudskog potencijala, odnosno kapitala kao važne sastavnice gospodarskog razvoja zemlje. Ljudski kapital je znanje stvaranja nove vrijednosti. Oruđe za pokretane investicija, investicijskih projekata i gospodarskog razvoja. U nastavku rada, ističe se ekonomski rast u razdoblju šestogodišnje recesije te buduća

predviđanja gospodarskog rasta u 2015 godini, kao i obrazovne strukture ljudskog potencijala Hrvatske.

1.2. Hipoteza istraživanja

Hipoteza istraživanja polazi od pretpostavke da ljudski resursi imaju važnu ulogu u rastu BDP-a te da su ključan izvor ekonomskog rasta.

1.3. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je analiza stanja ljudskih resursa kojima Hrvatska raspolaže kroz strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti, kroz njihovo obrazovanje po razinama, dobi, spolu i kako kroz mjere poticanja zapošljavanja i makroekonomskim učincima monetarne i fiskalne politike utječu na gospodarski rast.

1.4. Znanstvene metode rada

Znanstvene metode obuhvaćaju: analize i sinteze, deskripcije, indukcije, dedukcije, generalizacije, statistička metoda i komparativna metoda.

2. ZNAČENJE EKONOMSKOG RASTA

U 1990-im godinama isticanje teorije privrednog razvoja premjestilo se na kvalitetu ekonomske politike, institucije za njezino provođenje i na probleme nejednakosti raspodjele plodova privrednog razvoja.¹

Važnost svakog gospodarstva je težnja ostvarenja dugoročnog ekonomskog rasta. Razlog tome je što jedino gospodarski rast generira substancijalnu osnovu za rješavanje niza ekonomskih i socijalnih problema, iako rast može generirati i niz problema (npr. prenapučenost gradova, onečišćenje okoliša i slično). Isto tako, ako je rast populacije manji od gospodarskog rasta, odnosno, ako gospodarski rast prekoračuje rast populacije, implicira uz porast outputa percapita, znatnog poboljšanja životnog standarda ljudi odnosno blagostanja ljudi. Može se desiti da gospodarski rast uravnotežen sa ostalim (socijalnim, ekološkim, političkim i drugim) razvojnim dimenzijama, što pridonosi održivom razvoju tog društva.

Pod gospodarskim rastom uobičajeno se podrazumijeva povećanje prirodne razine realnog BDP-a (ukupno ili po glavi stanovnika), odnosno širenje ekonomskih kapaciteta privrede.² Iz toga možemo zaključiti da se radi o dinamičnom dugoročnom procesu, a pozornost je usmjerena na ponudu. Za mjerenje i vrednovanje gospodarskog rasta najčešće se koriste vremenski nizovi o realnom BDP-u, stope njegovog rasta, ili BDP po glavi stanovnika. Razlike u rastu odnose se na razlike životnog standarda i kvalitete života. Ako postoje male razlike u stopama rasta, mogu dovesti do velikih razlika u dohodovnim razinama, a činjenica je da rast baziran ne samo na tekućoj razini dohotka već i na akumulaciji rasta dohotka ranijih godina.

Razlike u stopama rasta mogu se vrednovati, tako da se utvrde koliko će vremena biti potrebno za dupliranje stope rasta. Za tu primjenu koristimo pravilo 72. Potrebno je broj 72 podijeliti s godišnjim stopom rasta dohotka da bi se

¹ Babić, M.: Ekonomija uvod u analizu i problematiku, Znanje d.o.o., Zagreb, 2011., str.443.

² Borozan, Đ.: Makroekonomija/Đula Borozan.-2.izmjenjeno i dopunjeno izd.-Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str.397.

dobio broj godina tijekom kojih će se dohodak udvostručiti. Razlika u stopama rasta mogu s utvrditi analiziranjem BDP-a po glavi stanovnika ili njegovih promjena.

Problem konstruiranja realnog BDP-a u praksi je taj što očito postoji više od jednog finalnog dobra. Realni BDP mora se definirati kao ponderirana sredina proizvodnje finalnih dobara, što nas dovodi do pitanja o tome kakav ponder mora biti.³ Relativne cijene dobara nameću se kao prirodni ponderi. Ako neko dobro po jedinici stoji dva puta više od nekog drugog, onda bi u računanju realne proizvodnje to dobro trebalo uračunati kao iznos dvostruko veći od drugog dobra.⁴

Ukratko, ekonomski uspjeh i ekonomski rast ovisi o mogućnostima pojedine zemlje da stvori nove vrijednosti i dobra, a i da poboljša kvalitetu postojećih.

Ekonomski rast razvijenih zemalja zamjećuje se na temelju slijedećih momenata:⁵

- Populacija zemlje bilježi trend porasta, raste radni kontingent ali sporije u odnosu na porast količine kapitala, tako da intenzivno raste kapitalna opremljenost,
- Realne nadnice se povećavaju, što iskazuje tendenciju porasta životnog standarda,
- Udio nadnica i plaća nebitno se povećava u strukturi dostignutog BDP-a,
- Realna kamatna stopa i stopa profita oscilirajuće su veličine, ovisno o tome da li se privreda nalazi u konjunktornoj ili recesijskoj fazi privrednog ciklusa,
- Kapitalni koeficijent opada,
- Odnos štednje i investicija prema BDP-u su stabilne veličine,
- Ključnu ulogu u ekonomskom rastu ima znanstveno-tehnički progres i njegova primjena u privredi.

³Blanchard,O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011.,str.23.

⁴Ibid.,str.23.

⁵Kovačević,B.: Osnove ekonomije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 1993., str.287.

U Hrvatskoj veći je naglasak na smanjenje javne potrošnje, monetarnim i fiskalnim politikama, povećanju osobne štednje, a vrlo malo se govori o otkrićima, inovacijama, kvalitetnom obrazovanju, tehnološkom napretku i slično.

2.1. Izvori ekonomskog rasta

Odrednice koje determiniraju agregatne ponude, te kako one povećavaju agregatne ponude, doprinose unaprjeđenju kapitala, ljudskog, socijalnog, fizičkog, poboljšanje raspoloživosti resursa, tehnološki razvitak, dobro usmjerene inicijative infrastrukture. Rekonstrukcijom tih odrednica mogu se izdvojiti izvori rasta kao što su: raspoloživi resursi, tehnološki napredak, kapital i ulaganje u kapital, institucije koje pogoduju rastu. Ako se poveća proizvodnja po radniku, ona može biti uzrokovana povećanjem kapitala po radniku. Isto tako, povećanje proizvodnje po radniku može pridonijeti poboljšana tehnologija koja dovodi do veće proizvodnje po radniku uz dani kapital po radniku. Korištenjem dane razine kapitala pridonosi povećanje proizvodnje po radniku. Može se zaključiti da je rast produkt akumulacije kapitala i tehnologije. Nadalje, postoje faktori koji imaju različite uloge u procesu rasta. Akumulacija kapitala može održavati rast. S obzirom na padajuće prinose na kapital, održavanje stalnog povećanja proizvodnje po radniku zahtijevalo bi se sve veće i veće povećanje kapitala po radniku.⁶ Isto tako, visoka stopa štednje ne može uvijek povećavati stopu rasta proizvodnje, ali viša stopa štednje može održavati višu razinu proizvodnje. Stalan ekonomski rast zahtijeva kontinuiran razvoj tehnologije. U dugom roku gospodarstvo koje održava višu stopu tehnološkog napretka može nadmašiti sva druga gospodarstva. Općenito prihvaćena analize procesa rasta je procjena doprinosa rada i kapitala u rastu. Ukupan doprinos ovih dvaju proizvodnih faktora nije jednak ukupnom rastu. Razlika, rezidual, pokazuje efikasnost korištenja proizvodnih faktora, a zove se ukupna faktorska produktivnost (UFP), često nazivana tehničkim progresom.⁷

⁶ Blanchard, O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011., str.218.

⁷ Babić, M.: Ekonomija uvod u analizu i problematiku, Znanje d.o.o., Zagreb, 2011., str.464.

U empirijskim studijama (na primjer Denison) pokazano je da je u ukupnom rastu BDP-a, porast ukupne produktivnosti proizvodnih faktora sudjelovalo s oko 50%, dakle kao i porast količine ulaganja proizvodnih faktora.⁸ Porast produktivnosti ima općenito sljedeće pozitivne efekte na ekonomiju:⁹

- Cijene proizvoda u sektorima gdje produktivnost brže raste opadaju u odnosu na cijene proizvoda sektora u kojima produktivnost sporije raste, ta promjena relativnih cijena utječe na brži rast sektora s bržim porastom produktivnosti,
- Brži rast produktivnosti utječe na povećanje realnih plaća w/p ,
- Brži rast produktivnosti smanjuje inflacijske pritiske,
- Brži rast produktivnosti stimulira stvaranje novih radnih mjesta i utječe na povećanje zaposlenosti.

Rast plaća u Hrvatskoj je do sada bio umjeren i u skladu s rastom produktivnosti. Komisija predviđa da bi se zbog rasta inflacije i prilagodbi plaća u javnom sektoru mogli povećati pritisak za rast plaća.¹⁰

2.1.1. Učinkovito korištenje intelektualnog kapitala

Centar za intelektualni kapital iz Zagreba nositelj je projekta utvrđivanja vrijednosti intelektualnog kapitala u Hrvatskoj, efikasnost njegova korištenja te procjenjivanje njegovog utjecaja na novostvorenu vrijednost.¹¹ Polazi se od pretpostavke da je ljudski kapital ključni resurs u gospodarstvu i koji stvara vrijednost. Analiza koja efikasnosti stvaranja vrijednosti (VAIC™) obuhvaća dva važna resursa poslovanja, a to su fizički i financijski, te intelektualni kapital. Na temelju navedene analize mogu se uočiti slaba i jaka točka stvaranja vrijednost na bilo kojoj razini poslovanja. Početak navedene analize je poslovni rezultat, dodana vrijednost. Dodana vrijednost izračunava se na način da se od

⁸ Ibid., str.464.

⁹ Ibid., str.464.

¹⁰ <http://www.nn.hr/Pozitivne%20ekonomske%20prognoze%20Europske%20komisije>

¹¹ Borozan, Đ.: Makroekonomija/Đula Borozan.-2.izmjenjeno i dopunjeno izd.-Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str.400.

poslovnih prihoda oduzmu troškovi na tržištu nabavljenih proizvoda i usluga. Prilikom stvaranja dodane vrijednosti koristi se fizički, financijski te i intelektualni kapital. Njihova učinkovitost u stvaranju vrijednosti izračunava se stavljanjem u odnos svakog resursa s ostvarenom dodanom vrijednosti, time se dobivaju indikatori efikasnosti: efikasnosti fizičkog i financijskog kapitala (CEE) i efikasnost intelektualnog kapitala (ICE), tj. efikasnost ljudskog kapitala (HCE) te efikasnost strukturnog kapitala (SCE).¹² Korišteni indikatori efikasnosti pokazuju koliko je nove vrijednosti stvoreno po novčanoj jedinici koja je uložena u odnosni resurs. Zbrojem tih indikatora nastaje jedinstveni indikator VAIC™. Ako je vrijednost indikatora veća, potencijal resursa se kvalitetnije koristi.

2.1.2. Institucije i sociokulturni kapital

Sociokulturni kapital odnosi se na skup kulturnih osobina koje stvaraju i održavaju međusobno povjerenje i spremnost na suradnju unutar društvene zajednice. Sastoji se od:

- Povjerenja kao inicijalne spremnosti na suradnju,
- Civilnog udruživanja, ostvarivanje interesa izvan dometa individualne akcije,
- Poštivanje normi ili civilnosti, kao rezultat djelovanja prethodne dvije dimenzije.

U Hrvatskoj se smatra da je povjerenje građana izgubilo pet od sedam važnih društvenih institucija: institucije pravnog sustava, dnevni tisak, crkva, Sabor, sindikat i policija. Povjerenje se naviše smanjilo u slučaju institucija koje počivaju na zakonitosti i društveni poredak. Gustoća društvenih mreža koja je mjerena aktivnim ili neaktivnim članstvom u građanskim ulogama se smanjuje. Ako se smanji društvena povezanost može doći do negativnih posljedica, ako se radi o samoorganizaciji kao načinu rješavanja lokalnih problema, sigurnosti i

¹²Borozan, Đ.: Makroekonomija/Đula Borozan.-2.izmjenjeno i dopunjeno izd.-Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str.401.

razvoju civilnosti. Ako dođe do smanjenja navedenih dimenzija sociokulturnog kapitala, treba se interpretirati kao razvojni problem Hrvatske.

2.1.3. Nova teorija rasta

Na temelju istraživačkih otkrića, došlo je do spoznaje da se 1960-ih godina bilo jedno od omiljenih istraživačkih tema, a teorija rasta upala je u intelektualno mirovanje. Isto tako teorija rasta 1980-ih doživljava ponovni povratak. Skupina novih dostignuća u tom pravcu naziva se novom teorijom.¹³ Ekonomisti Robert Lucas i Paul Romer imala su važnu ulogu u definiranju problema. U razdoblju 1960-ih kada je teorija rasta nestala, ostala su neka pitanja neriješena.

Pitanje vezano uz tehnološki napredak, a drugo uloga rastućih prinosa na opseg-može li udvostručenje kapitala i rada zaista dovesti do više nego dvostrukog rasta proizvodnje?¹⁴ Na navedena pitanja usmjerena je nova teorija rasta. Učinci istraživanja i razvoja na tehnološki napredak, isto tako međusobno djelovanje tehnološkog napretka i nezaposlenosti odražavaju dostignuća na tom području. Važan je doprinos onaj Philippea Aghiona i Petera Howitta koji su razvili temu koju je prvotno 1930-ih godina istraživao Joseph Schumpeter, a prema kojoj rast proces kreativne destrukcije u kojeg se neprestano uvode novi proizvodi, čineći postojeće zastarjelima.¹⁵ Institucije koje usporavaju otvaranje novih poduzeće ili poskupljujući otpuštanje radnika, može usporiti tehnološki napredak i smanjiti rast. Potrebno je odrediti koju ulogu određene institucije imaju u određivanju rasta. Andrei Shleifer, njegov zadatak bio je istražiti ulogu pravnih sustava na organizaciju gospodarstva od financijskog tržišta sve do tržišta rada. Daron Acemogul njegova uloga bila je istraživanje koleracije između institucija i rasta.

¹³Blanchard,O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011.,str.588.

¹⁴Ibid.,str.589.

¹⁵Ibid.,str.589.

2.1.4. Faktori ekonomskog rasta

Proučavanjem ekonomskog rasta došlo je do spoznaje da se ekonomski rast temelji na četiri važna faktora, bez obzira na to primjenjuje li ih bogata ili siromašna zemlja. U nastavku ćemo objasniti ključne faktore rasta, koji su neophodni za ekonomski rast svake zemlje, a to su:

- **Ljudski resursi** (obrazovanost, ponuda rada, motivacija i slično), smatra se da znanje i disciplina radne snage te spretnost najvažniji element ekonomskog rasta. Ostale sastavnice proizvodnje kao što su: kapitalna dobra, sirovine i tehnologija može se kupiti ili pozajmiti. Kapitalna dobra mogu učinkovito održavati i upotrijebiti kvalificirani i iskusni radnici. Zato je potrebno ulaganje u poboljšanje pismenosti, zdravlja i discipline, te kvaliteti rada.
- **Prirodni resursi** (plin, voda, nafta i mineralni izvori), na temelju ovog resursa pojedine zemlje koje posjeduju naftu ostvarile su svoj ekonomski rast na rezervama naftom. Najviše se odnose na zemlje bliskog istoka.
- **Akumulacija kapitala** (ceste, tvornice, strojevi), odnosi se na važnost infrastrukture te kako podići stopu štednje. Radnici koji imaju veći dohodak mogu više izdvajati za štednju. Isto tako s većim izdvajanjem za štednju moguća su i veća ulaganja u nova kapitalna dobra.
- **Tehnologija** (poduzetništvo, znanost, upravljanje, inovacije), usvajanje tehnologija i znanja naprednijih, te važnu ulogu ima poduzetništvo.

2.2. Ekonomski rast u Hrvatskoj

Hrvatska je mala zemlja, ona ne može utjecati na uvjete koji vladaju na svjetskom tržištu, nego im se treba prilagoditi. To uvjetuje potrebu maksimalne efikasnosti proizvodnje hrvatske privrede radi njezine konkurentnosti na svjetskom odnosno europskom tržištu. Maksimalna efikasnost privrede može se ostvariti samo na tržišnoj privredi gdje prevladava tržište potpune konkurencije. Zadaća države je osigurati nužne pretpostavke procesa privrednog razvoja. To znači da država treba osigurati stabilnu i jasnu zakonsku regulativu: osigurati red i zakon, zaštitu osobne sigurnosti, prava vlasništva, temeljnu infrastrukturu, odgoj i obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, dobru ekonomsku politiku radi održavanja unutarnje i vanjske ravnoteže.¹⁶ U ekonomskom smislu, Hrvatska predstavlja malu otvorenu ekonomiju na koju su primjenjivi gotovo svi makroekonomski modeli. Svaki od modela razmatra gospodarstva u različitim uvjetima te nudi prijedloge i rješenja za većinu ekonomskih problema koji se mogu pojaviti. No u Hrvatskoj se već dugi niz godina ne može pronaći dobra ekonomska politika koja bi našem gospodarstvu dala polet i koja bi ga približila zapadnim, razvijenim zemljama s visokim stopama gospodarskog rasta (iako je situacija sada drukčija jer su zbog ekonomske krize i prerazvijenih financijskih tržišta upravo te zemlje zakoračile u recesiju). Uz učinkovitu centralnu banku potrebna je i fiskalna politika. Hrvatska Narodna Banka već godinama vodi konzistentnu i kvalitetnu, relativno restriktivnu monetarnu politiku koja se zasniva na održavanju stabilnosti domaće valute zbog velikog vanjskog duga te deviznih klauzula na kreditima, stabilne stope obvezne rezerve, koja se rijetko mijenja kako bi se udovoljilo bankama te koja kažnjava sve bankarske špekulacije kada pokušavaju utjecati na tečaj.¹⁷

¹⁶ Babić, M.: Makroekonomija, Narodne Novine, Zagreb, 1993., str. 486.

¹⁷ <http://politika.com/da-li-je-moguc-gospodarski-rast-rh>

Monetarna politika, makroekonomski instrument ne može riješiti probleme hrvatskog gospodarstva. Potrebna je i podrška fiskalne politike. U Hrvatskoj je prisutan fiksni tečaj, najučinkovitija je politika državne potrošnje.

Javni sektor definira se kao trošenje države s ciljem zadovoljavanja javnih potreba. Smatra se da, povećanje državnih izdataka u dugom roku nije dobar potez jer se smanjuje štednja, a samim time i investicije na svakoj razini kapitala, posljedica je smanjenje potencijalnog outputa i razine kapitala. Još nisu pronađene mjere koje bi potakle ekonomski rast u Hrvatskoj.

Postoje nekoliko smjernica ekonomske i fiskalne politike Ministarstva financija za razdoblje od 2014 - 2016 godine. Smjernice su pripremljene u gospodarsko ključnom trenutku. Nakon duge recesije koja je trajala pet godina, postoje naznake u preokretu ekonomskog rasta. Aktivnosti koje su se provodile najveća usmjerenost na poreznu disciplinu, poreznu strukturu poreznog opterećenja s proizvodnje na potrošnju te restrukturiranje gospodarstva nastavit će se i u idućem razdoblju.¹⁸ Kako već duže vrijeme pratimo Vladinu politiku smanjenje javnog duga i troškova njegovog financiranja, što se planira postići reformama vezanih uz fiskalnu konsolidaciju. U nastavku makroekonomske projekcije.

¹⁸http://vlada.hr/hr/naslovnica/sjednice_i_odluke_vlade_rh/2013/117_sjednica_vlade_republike_hrvatske/prezentacija_smjernice_ekonomske_i_fiskalne_politike_za_razdoblje_2014_2016

Makroekonomske projekcije

- ❖ Nakon neznatnog realnog rasta bruto domaćeg proizvoda u 2013. godini, u 2014. predviđa se rast od 1,3%, pri čemu se najveći doprinos rastu očekuje od investicija.
- ❖ U 2015. i 2016. godini projicira se ubrzanje gospodarskog rasta na 2,2% odnosno 2,5%.

Tablica 1 : Projekcija makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

	2012.	Projekcija 2013.	Projekcija 2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.
BDP-realni rast (%)	-2,0	0,2	1,3	2,2	2,5
Potrošnja kućanstva	-2,9	-0,3	0,2	-1,5	-0,4
Bruto investicije u fiksni kapital	-4,6	3,3	7,6	7,5	5,9
Izvoz roba i usluga	0,4	-0,5	2,3	3,4	4,2
Uvoz roba i usluga	-2,1	0,6	2,5	4,3	5,0
BDP-doprinosi rastu (postotni bodovi)					
Potrošnja kućanstva	-1,8	-0,2	0,1	0,9	1,3
Državna potrošnja	-0,2	0,1	-0,3	-0,1	0,1
Bruto investicije u fiksni kapital	-0,9	0,6	1,4	1,5	1,2
Izvoz roba i usluga	0,2	-0,2	1,0	1,5	1,8
Uvoz roba i usluga	0,9	-0,3	-1,0	-1,8	-2,2

Izvor:

http://vlada.hr/hr/naslovnica/sjednice_i_odluke_vlade_rh/2013/117_sjednica_vlade_republike_hrvatske/prezentacija_smjernice_ekonomske_i_fiskalne_politike_za_razdoblje_2014_2016

Kretanje rasta BDP-a u Hrvatskoj

Tablica 2 : Kretanje BDP-a u Hrvatskoj od 2000.-2014.godine tržišne cijene (tekuće), mil. kuna

Godina	Bruto domaći proizvod, tržišne cijene (tekuće) mil. kuna
2000.	178.118
2001.	192.289
2002.	208.932
2003.	228.932
2004.	247.428
2005.	270.191
2006.	294.437
2007.	322.310
2008.	347.685
2009.	330.966
2010.	328.041
2011.	332.587
2012.	330.456
2013.	329.571
2014.	328.431

Izvor: <http://www.dzs.hr/>

http://www.hnb.hr/statistika/h_ekonomski_indikatori.pdf

Iz tablice 2., može se vidjeti da je bruto domaći proizvod u 2000. godini iznosio 178 milijarde kuna, 2004.godine porastao na 247 milijarde kuna, dok rekordne 2008. godine na 347 milijarde, da bi prošle godine iznosio 328 milijarde kuna. Najveća stopa rasta BDP-a od 5,4 % zabilježena je 2003. godine, dok najveći pad od 6,9 % dogodio se 2009. godine i do danas ne može postići rast koji je imao 2008. godine.

2.3. Investicije kao glavni pokretač hrvatskog gospodarskog rasta

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, povećao se njezin potencijal za privlačenje izravnih (stranih) investicija. Jedan je od glavnih čimbenika za odabir Hrvatske kao lokacije za investicije jest sam njen geostrateški položaj. Politikom poticanja investicija koji je dio gospodarske razvojne politike RH važan je čimbenik u zapošljavanju i održivom rastu gospodarstva, iako je Domovinski rat usporio dinamiku priljeva investicija i privlačnost tržišta. Važna komponenta konkurentnosti zemlje leži u inovacijama.

Hrvatska je napredovala za tri mjesta na ljestvici praćenja inovativnosti zemalja u EU. Ljudski kapital bitan je čimbenik privlačenja investicija u Hrvatskoj, pa tako radna snaga mora imati sposobnost prilagodbe vezane uz razvoj i rast, naravno da bi se moglo konkurirati i privući investitore u industrije ili pak u visokotehnološke sektore potreban je intelektualni potencijal, a to su znanje i vještine pojedinaca. Negativan utjecaj na hrvatskog gospodarstvo i društvo u cjelini je odljev mozgova pa je potrebno vratiti hrvatske istraživače iz inozemstva.

Uvjeti za povećanje priljeva domaćih i stranih investicija su stabilni makroekonomski okvir i vladavina prava, stoga bi kroz makroekonomski okvir trebalo osigurati prvenstveno fleksibilno tržište rada koji je prilagođeno potrebama investitora, djelotvornost institucija te dobro regulirano tržište.

Hrvatska bi trebala usmjeriti sve napore na promociji zemlje kao poželjne investicijske destinacije.

Kretanje investicija u Hrvatskoj

Tablica 3 : Ostvarene investicije 2000-2014. godine

Godina	Ostvarene investicije	Građevinski radovi	Oprema	Ostalo	Ostvarene investicije u novu dugotrajnu imovinu
2000.	30.647.344	16.031.522	12.734.617	1.881.205	28.432.213
2001.	33.201.583	16.223.334	14.915.784	2.062.465	30.326.492
2002.	40.732.380	20.327.324	16.988.963	3.416.093	36.672.021
2003.	54.955.372	29.123.344	21.480.040	4351.988	48.949.165
2004.	56.430.161	28.426.894	22.820.799	5.182.468	49.917.899
2005.	59.209.772	31.215.498	22.499.432	5.494.842	52.733.168
2006.	71.039.479	36.992.755	25.976.716	8.070.008	62.113.034
2007.	78.243.357	38.611.910	29.738.550	9.892.897	67.654.402
2008.	83.729.423	40.379.593	33.636.474	9.713.356	73.056.155
2009.	67.461.274	37.455.440	24.021.562	5.984.272	61.111.434
2010.	48.337.243	26.563.625	16.127.493	5.646.125	42.102.373
2011.	46.628.601	24.316.384	17.281.155	5.031.062	41.747.610
2012.	44.116.624	22.324.187	16.880.925	4.911.512	39.374.494
2013.	45.136.163	22.906.463.	17.423.860	4.805.840	40.322.624
2014.	DZS-Odgođeno zbog poteškoća u obradi podataka				

Izvor: <http://www.dzs.hr/>

Iz tablice 3., vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2001. godini nominalno je za 8,33% veća nego u 2000. Udio građevinskih radova iznosi 48,9%, opreme 44,9%, a ostalog 6,2%. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2002. godini nominalno je za 22,68% veća nego u 2001. Udio građevinskih radova iznosi 49,9%, opreme 41,7%, a ostalog 8,4%. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2003. godini nominalno je za 34,91% veća

nego u 2002. Udio građevinskih radova iznosi 53,0%, opreme 39,1%, a ostalog 7,9%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 33,5% u odnosu na 2002. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2004. godini nominalno je za 2,7% veća nego u 2003. Udio građevinskih radova iznosi 50,4%, opreme 40,4%, a ostalog 9,2%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 2,0% u odnosu na 2003. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2005. godini nominalno je za 4,9% veća nego u 2004. Udio građevinskih radova iznosi 52,7%, opreme 38,0%, a ostalog 9,3%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 5,6% u odnosu na 2004. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2006. godini nominalno je za 20,0% veća nego u 2005. Udio građevinskih radova iznosi 52,1%, opreme 36,6%, a ostalog 11,3%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 17,8% u odnosu na 2005. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2007. godini nominalno je za 10,1% veća nego u 2006. Udio građevinskih radova iznosi 49,4%, opreme 38,0%, a ostalog 12,6%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 8,9% u odnosu na 2006. Vrijednost ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2008. godini nominalno je za 7,0% veća nego u 2007. Udio građevinskih radova iznosi 48,2%, opreme 40,2%, a ostalog 11,6%. Investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su povećane za 6,7% u odnosu na 2007.

Vrijednost ostvarenih bruto investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2009. godini nominalno je manja 19,4% nego u 2008. Udio građevinskih radova iznosi 52,5%, opreme 35,6%, a ostalog 8,9%. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su manje za 16,4% u odnosu na 2008. Vrijednost ostvarenih bruto investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2010. godini nominalno je manja 28,4% nego u 2009. Udio građevinskih radova iznosi 55,0%, opreme 33,3%, a ostalog 11,7%. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su manje za 31,1% u odnosu na 2009. Vrijednost ostvarenih bruto investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2011. godini nominalno je manja 3,5% nego u 2010. Udio građevinskih radova iznosi 52,1%, opreme 37,1%, a ostalog 10,8%. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno

su manje za 0,8% u odnosu na 2010. Vrijednost ostvarenih bruto investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2012. godini nominalno je manja 5,4% nego u 2011. Udio građevinskih radova iznosi 50,6%, opreme 38,3%, a ostalog 11,1%. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su manje za 5,7% u odnosu na 2011. Vrijednost ostvarenih bruto investicija u dugotrajnu imovinu pravnih osoba u 2013. godini nominalno je veća za 2,3% nego u 2012. Udio građevinskih radova iznosi 50,8%, opreme 38,6%, a ostalog 10,6%. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nominalno su veće za 2,4% u odnosu na 2012.

Osnovni oblici investiranja

Investicijom se može nazvati bilo kakvo ulaganje odnosno ulaganje primarnih novčanih sredstava radi stjecanja određenih ekonomskih koristi, odnosno profita, a to je ulaganje najčešće mjereno novčanim tokovima kao izrazima ekonomskih, iskoristivih dohodaka.

Investicija kao i štednja, predstavljaju odlaganje odnosno odgađanje potrošnje. Za razliku od štednje kojom se obavlja vremenska alokacija potrošnje, investicija sadrži i određeni rizik koji je u vezi s ostvarivanjem očekivanih učinaka obavljenih ulaganja.

Od investicija se očekuju veće zarade u odnosu na zarade od kamata na štednju, odnosno stopa očekivane profitabilnosti investicija sadrži i određenu premiju rizika.

Prema oblicima ulaganja, ulagati se može u financijske oblike imovine i s njima izjednačene investicije ili u realne oblike imovine koje omogućavaju ostvarivanje ekonomskih koristi, odnosno profita kroz produktivne poslovne aktivnosti. Uz ova dva osnovna oblika investicija postoje i neopipljive investicije, a to su ulaganja u nedodirljivu imovinu kao što su kupnja patenta, licencije, goodwill, ulaganja u ljudske potencijale i slično.

Investicije se uobičajeno dijele na:

- Financijske investicije,
- Realne investicije i
- Neopipljive investicije.

Financijske investicije

Financijske investicije predstavljaju ulaganje u financijsku imovinu, a to su prije svega dionice, obveznice i drugi vrijednosni papiri. Karakteristike financijskih investicija su:

- Visoki stupanj likvidnosti,
- Djeljivost,
- Homogenost, zamjenjivost i
- Dokumentiranost.

Visoki stupanj likvidnosti označava da je riječ o utrživim financijskim instrumentima koji se mogu prodati po očekivanim cijenama na tržištu. Veličina investicije je određena tržišnom vrijednošću financijskog instrumenta u vrijeme stjecanja odnosno nabave tog financijskog instrumenta uvećanog za troškove stjecanja. Prinosi od financijskih investicija su kamate, dividende ili druge naknade koje se primaju kao tekući dohoci od investicija, a prinosi se isplaćuju za svaki financijski instrument. Profit je moguće ostvariti i prodajom financijskih instrumenata po cijeni koja je viša od troškova stjecanja određenog financijskog instrumenta. Takva prodaja odnosno prinos, pripada u kapitalni dobitak te se nedvojbeno utvrđuje za svaku pojedinačnu financijsku investiciju.

Djeljivost je karakteristika financijskih investicija koja nastaje uslijed toga što se vrijednosni papiri izdaju u velikom broju vrijednosno malih pojedinačnih apoenata te se takve financijske investicije mogu lako kombinirati u investicijskom portfelju, stvarajući kombinacije prinosa i rizika koji imaju najveću korist za nekog investitora. Zbog lake djeljivosti financijske imovine moguće je postepeno izvođenje financijskih investicija, odnosno izvođenje je moguće u fazama.

Financijske investicije su *homogene*, što znači da su potpuno *zamjenjive* jedne za druge. Razlog tome je što su financijske investicije oblikovane tako da predstavljaju, jednostavno, robu široke potrošnje s univerzalnim obilježjima i na taj način namijenjenu baš za sve investitore. Zbog laganog kombiniranja takvih investicija u portfelj, investitorima je važna samo međuovisnost rizika i prinosa koju nose financijske investicije.¹⁹

¹⁹ Orsag, S., Dedi, L.: Budžetiranje kapitala – procjena investicijskih projekata, Masmedia, Zagreb, 2002., str. 16.

Dokumentiranost kao karakteristika financijskih investicija omogućuje predviđanja budućnosti jer osigurava transparentna tržišta na kojima se trguje vrijednosnim papirima, a to su prvenstveno burze, ali i financijska industrija i specijalizirane institucije koje kontinuirano objavljuju podatke o realiziranim i očekivanim učincima financijskih investicija.

Promatrajući sve navedene karakteristike financijskih investicija, njihova financijska analiza je određena promatranjem kvantitativnih aspekata, što znači da ako se radi o investicijama s čvrstim prinosima (obveznice i slični instrumenti), analizira se međuovisnost normalnih i traženih prinosa, a ako se radi o dionicama i sličnim investicijama s varijabilnim prinosima, analizira se očekivana stopa prinosa, odnosno vrijednost investicija.

S financijskim investicijama se mogu izjednačiti i druga ulaganja u utržive imovinske oblike s aktivnim tržištima kao što su ulaganja u nekretnine rezidencijalnog karaktera jer ta ulaganja imaju sve osobine financijskih investicija ako se ne stječu zbog obavljanja produktivnih poslovnih aktivnosti. Stoga, stečena nekretnina donosi prinos u obliku najamnine i eventualno kapitalni dobitak od prodaje po cijeni višoj od troškova njezina stjecanja. Investicije u zlato i druge plemenite metale također imaju karakteristike financijske imovine ako se ne koriste u proizvodne potrebe.

Realne investicije

Realne investicije se obavljaju u opipljivu, dodirljivu materijalnu imovinu jer se njihova namjena sastoji od produktivne upotrebe za obavljanje određenih poslovnih aktivnosti, a ne u držanju i ostvarivanju određenih prinosa, kao što je slučaj s financijskim investicijama. Vrijednost takvih investicija je teško procijeniti jer uz sebe vežu i ulaganja u neto obrtni kapital koji je potreban za obavljanje namjeravanih poslovnih aktivnosti te je često potrebno obavljati različita razgraničenja ostvarenih profita iz poslovnih aktivnosti na pojedinačne realne investicije. Ocjena financijske efikasnosti realnih investicija je složenija nego kod dugoročnih financijskih ulaganja, stoga su i tehnike budžetiranja kapitala nešto složenije od tehnika procjene efikasnosti financijskih investicija.

Karakteristike realnih investicija su:

- Nizak stupanj likvidnosti,
- Ograničena djeljivost,
- Unikatnost i slaba dokumentiranost.

Realne investicije imaju *nizak stupanj likvidnosti*, shvaćen kao sposobnost prodaje po očekivanim cijenama. Zbog toga je i modifikacija jednom formiranih portfelja realnih investicija upitna, a ako je i moguća, izazvat će znatnije izravne troškove njihove modifikacije, kao i znatnije oportunitetne troškove kroz izgublenu vrijednost na tim modifikacijama.²⁰

Realna imovina je *ograničeno djeljiva* te se javlja problem njezina prilagođavanja i otežano izvođenje u fazama.

Za razliku od financijskih investicija, realna imovina je najčešće *unikatna* te je upitna njezina homogenost jer je teško zamjenjivati različite oblike realne imovine jedan za drugi, a to se najčešće odnosi na investicije koje se nastoje izvršiti u fazama. Mnogi oblici realne imovine imaju *slabu dokumentiranost*, a time se i otežava analiza učinaka upotrebe takve imovine u budućnosti.

Zbog navedenih karakteristika realne imovine, uočava se veća složenost financijske analize investicijskih projekata te se analiza investicijskih projekata često ne može svesti samo na kvantitativnu analizu uz upotrebu određenih stopa rasta. Stoga, zbog unikatnosti realne imovine, rast unutar poduzeća ne odvija se samo kvantitativnim povećanjem imovine, obveza i prinosa, nego na taj rast utječu i kvalitativna obilježja koja govore o razvoju poduzeća.

²⁰ Orsag, S., Dedi, L.: Budžetiranje kapitala – procjena investicijskih projekata, Masmedia, Zagreb, 2002., str. 18.

3. LJUDSKI KAPITAL U EKONOMSKOM RASTU HRVATSKE

U Hrvatskoj je prema podacima državnog zavoda za zaposlenje, krajem listopada bilo 275.813 tisuća ljudi nezaposleno. Možemo pretpostavljati radi li se o tome da ljudi posjeduju krive vještine, krive kvalifikacije ili zastarjele kvalifikacije. Problem se javlja u dostupnosti radne snage u pravo vrijeme i na pravom mjestu. Dolazi do starenja populacije, a trošak mirovine raste. Samim time sve manje talenata ulazi na tržište rada, smanjuju se porezni prihodi i automatski ima manjih prihoda za plaćanje mirovina. Trebala bi postojati fleksibilnija radna okruženja koja će privući i zadržati starije radnike na tržištu rada. Javljaju se razlike između obrazovanih potreba i ponude.

Pojedinac koji investira u sebe u svoje obrazovanje, vještine, inovacije, te daljnja usavršavanja i kompetencije koje posjeduje postaje vrlo vrijedan input koji možemo nazivati ljudskim kapitalom koji će na temelju svojih vizija i inovacija stvoriti neku novu vrijednost. Samim time postaje konkurentan na tržištu i privlačan je za strane investitore. Dolazi do potražnje za tom novom stvorenom vrijednošću. Dohodak će se ostvarivati u Hrvatskoj, doći će do rasta poreznih prihoda, rasta BDP-a, a samim time i gospodarskog rasta. Smanjiti će se nezaposlenost, povećat će se osobna potrošnja, ljudi će više i štedjeti, doći će do rasta plaća i mirovina. Samim time, strane investicije su spas hrvatskog gospodarstva, moramo pronaći način kako da ih privučemo na temelju svoje vizije i inovativnosti tako da budu spremni ulagati u našu novu stvorenu vrijednost. U obrazovnoj strukturi u nastavku vidljivo je, kojim obrazovnim resursima Hrvatska raspolaže.

U nastavku je prikaz stanja zaposlenosti i nezaposlenosti, struktura zaposlenosti po sektoru i razini obrazovanja, nezaposlenost prema dobi, spolu i razini obrazovanja. Također prikazan je opseg zapošljavanja prema zanimanju/smjeru na razini višeg ili visokog obrazovanja.

Registrirana zaposlenost i nezaposlenost u Hrvatskoj

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku prikaz broja zaposlenih i nezaposlenih prema administrativnim izvorima, godišnji prosjek 2012 - 2014. Prikaz stanja nezaposlenosti i zaposlenosti u promatranim godinama 2012. godine do 2014.godine.

Tablica 4 : Broj zaposlenih i nezaposlenih prema administrativnim izvorima, godišnji prosjek 2012-2014.

Aktivno stanovništvo prema administrativnim izvorima, godišnji prosjek 2012.-2014.					
	2012.	2013.	2014.	Indeks 2013/2012	Indeks 2013/2014
Aktivno stanovništvo	1.719.440	1.709.410	1.670.336	99,4	97,7
Zaposleni	1.395.116	1.364.298	1.342.149	97,8	98,4
Zaposleni u pravnim osobama	1.153.497	1.132.246	1.120.507	98,2	99,0
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	212.851	206.658	198.911	97,1	96,3
Osiguranci i poljoprivrednici	28.768	25.394	22.371	88,3	89,5
Nezaposleni	324.324	345.112	328.187	106,4	95,1
Stopa registrirane nezaposlenosti	18,9	20,2	19,6	-	-

Izvor: www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Iz tablice 4., prema podacima Državnog zavoda za statistiku, temeljenim na administrativnim izvorima, godine 2014. U Republici Hrvatskoj ukupan broj aktivnog stanovništva smanjio se za 2,3%, kao rezultat istodobnog smanjenja broja zaposlenih od 1,6% te broja nezaposlenih od 4,9%.

Struktura zaposlenih po sektoru u Hrvatskoj

Tablica 5 : Prikaz zaposlenih osoba prema djelatnostima NKD-a, godišnji prosjek 2014. godine

Djelatnost NKD-a	UKUPNO			Pravne osobe		Obrt i slobodne profesije	
	Broj	%	Indeks 2014./ 2013.	Broj	Indeks 2014. / 2013.	Broj	Indeks 2014./ 2013.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	31.961	2,4	98,9	22.954	99,1	9.007	98,4
Individualna poljoprivreda	22.731	1,7	89,5	--	--	--	--
Poljoprivredne djelatnosti	54.692	4,1	94,8	22.954	99,1	9.007	98,4
Rudarstvo i vađenje	5.512	0,4	98,6	5.315	99,2	197	83,3
Prerađivačka industrija	228.072	17,0	97,7	198.069	98,1	30.003	95,6

Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	14.782	1,1	97,4	14.782	97,4	0	-
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	21.177	1,6	96,9	20.993	96,9	184	98,3
Građevinarstvo	92.513	6,9	96,7	72.028	97,6	20.485	93,9
Nepoljoprivredne djelatnosti	362.056	27,0	97,4	311.187	97,9	50.869	94,9
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	205.848	15,3	99,4	178.479	100,2	27.369	94,2
Prijevoz i skladištenje	70.985	5,3	95,9	57.690	95,2	13.295	98,7
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	88.790	6,6	104,0	55.679	109,8	33.111	95,6
Informacije i komunikacije	34.732	2,6	103,0	33.339	103,2	1.393	100,1

Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	36.727	2,7	96,9	35.777	97,0	950	95,5
Poslovanje nekretninama	8.080	0,6	105,3	7.539	105,8	541	98,9
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	69.238	5,2	102,0	53.488	103,3	15.750	97,8
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	41.953	3,1	104,7	37.749	104,7	4.204	105,2
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	111.318	8,3	95,9	102.332	96,0	98.986	94,5
Obrazovanje	110.093	8,2	100,3	109.588	100,3	505	107,2
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	94.437	7,0	97,0	82.530	96,8	11.907	98,8
Umjetnost, zabava i rekreacija	22.368	1,7	94,4	19.588	93,7	2.780	99,7
Ostale uslužne djelatnosti	26.889	2,0	90,3	12.588	81,3	14.301	100,0

Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	3.331	0,2	86,5	0	-	3.331	86,5
Uslužne djelatnosti	924.789	68,9	99,0	786.366	99,4	138.422	96,7
UKUPNO	1.342.149	100,0	98,4	1.120.507	99,0	198.911	96,3

Izvor: www.hzz.hr/UserDocsImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Iz tablice 5., možemo zaključiti da je najviše zaposlenih osoba u 2014. godini bilo u sektoru uslužnih djelatnosti 924.789, a najmanje u poljoprivrednoj djelatnosti 54.692. Najviše zaposlenih bilo je kod pravnih osoba 1.120.507, dok je u obrtu i slobodnoj profesiji bilo 198.911 zaposlenih.

Prosječan broj zaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini

Tablica 6 : Prosječan broj zaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini

	2013.	%	2014.	%	Indeks 2014./2013.
Razina obrazovanja					
Bez škole i nezavršena osnovna škola	3.434	1,8	3.043	1,5	88,6
Osnovna škola	27.488	14,2	26.511	13,0	96,4
SŠ za zanimanja do 3 god i škola za KV i VKV radnike	72.541	37,5	73.259	36,0	101,0
SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godine i gimnazija	59.394	30,7	64.303	31,6	108,3
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	12.375	6,4	14.196	7,0	114,7
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	18.288	9,5	22.409	11,0	122,5
UKUPNO	193.520	100,00	203.721	10,00	105,3

Izvor: http://www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Iz tablice 6., može se zaključiti da je u 2013. godini bilo više neobrazovanih osoba bez završene osnovne škole 3.434., dok u 2014. godini dolazi do smanjenja broja neobrazovanih osoba na 3.043, što je manje za 391 osobu. U 2013. godini završenu osnovnu školu imalo je 27.488 osoba, dok u 2014. godini

dolazi do smanjenja broja osoba sa završenom osnovnom školom na 26.511, što je manje za 977 osoba. Srednja škola u trajanju tri godine, broj obrazovanih osoba u 2013. godini bio je 72.541, a u 2014. godini 73.259, što je porast za 718 obrazovanih osoba. Srednja škola u trajanju četiri godine, u 2013. godini iznosila je 59.394, a u 2014. godini 64.303, što je porast za 4.909 obrazovanih osoba. Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola u 2013. bilo je 12.375 obrazovanih osoba, dok u 2014. godini taj broj se povećao na 14.196, što je porast za 1.821 obrazovanih osoba. Fakultet, akademija, magisterij u 2013. godini broj obrazovanih bio je 18.288, taj broj se povećao u 2014. godini i bio je 22.409, što je porast za 4.121 obrazovanih osoba.

Prosječan broj nezaposlenih po dobi u 2013. i 2014. godini

Tablica 7 : Prosječan broj nezaposlenih po dobi u 2013. i 2014. godini

	2013.	%	2014.	%	Indeks 2014./2013.
Dob					
Od 15-19	18.140	5,3	16.683	5,1	92,0
Od 20-24	47.619	13,8	42.593	13,0	89,4
Od 25-29	47.441	13,7	43.027	13,2	91,1
Od 30-34	39.361	11,4	36.513	11,1	92,8
Od 35-39	35.013	10,1	33.440	10,2	95,5
Od 40-44	32.949	9,5	31.106	9,5	94,4
Od 45-49	35.584	10,3	33.900	10,3	95,3
Od 50-54	37.653	10,9	36.380	11,1	96,6
Od 55-59	37.708	10,9	39.304	12,0	104,2
60 i više	13.644	4,0	15.061	4,6	110,4
UKUPNO	345.112	100,00	328.187	10,00	95,1

Izvor: http://www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Iz tablice 7., možemo zaključiti da je u 2013. godini najmanje nezaposlenih osoba bilo u dobi od 15-19 godina i iznosila je 18.140, iste te godine najveća nezaposlenost bila je u dobi 20-24 godine i iznosila je 47.619. Dok u 2014. godini najmanji broj nezaposlenih osoba bilo je u dobi od 15-19 godina i iznosila je 16.683, dok je najveća nezaposlenost bila u dobi od 25-29 godina i iznosila je 43.027.

Struktura nezaposlenosti prema spolu

Tablica 8 : Prosječan broj nezaposlenosti prema spolu 2012.godine do 2014. Godine

Spol	2012.	2013.	2014.
M	152.076	163.070	153.485
Ž	172.245	182.042	174.702
Ukupno	324.324	345.112	328.187

Izvor: www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Iz tablice 8., možemo zaključiti da se prosječan broj nezaposlenih povećao s 324.324 na 345.112, što je povećanje od 0,6%. Prosječan broj nezaposlenih smanjio se 345.112 u 2013. godini na 328.187 u 2014. godini što je smanjenje od 4,9%.

Prosječan broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini

Tablica 9 : Prosječan broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini

	2013.	%	2014.	%	Indeks 2014./2013
Razina obrazovanja					
Bez škole i nezavršena osnovna škola	18.357	5,3	17.688	5,4	96,4
Osnovna škola	71.326	20,7	67.740	20,6	95,0
SŠ za zanimanja do 3 god i škola za KV i VKV radnike	117.244	34,0	107.823	32,9	92,0
SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godine i gimnazija	98.522	28,5	94.443	28,8	95,9
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	17.549	5,1	17.695	5,4	100,8
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	22.114	6,4	22.789	6,9	103,1
UKUPNO	345.112	10,00	328.187	10,00	95,1

Izvor: http://www.hzz.hr/UserDocslimages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Tablica 9., Najviše nezaposlenih osoba prema obrazovanju u 2013. godini su osobe sa završenom srednjom školom u trajanju tri godine (117.244), slijede ih osobe sa završenom srednjom školom u trajanju četiri godine (98.522).

U 2014. godini najveći broj nezaposlenih osoba čine osobe sa završenom srednjom školom u trajanju tri godine (107.823), te osobe sa završenom srednjom školom u trajanju od četiri godine (94.443).

Opseg zapošljavanja prema zanimanju/smjeru na razini višeg ili visokog obrazovanja

Tablica 10 : Opseg zapošljavanja prema zanimanju/smjeru na razini višeg ili visokog obrazovanja

Zanimanje/smjer	%	Zanimanje/smjer	%
diplomirani učitelj	303,2	ekonomija	57,3
opća medicina	255,1	sociologija	54,8
predškolski odgoj	207,2	filozofija	50,9
hrvatski jezik i književnost	128,9	novinarstvo	50,3
šumarstvo	126,6	trgovina	49,5
povijest	120,1	upravno pravo	47,2
sestrinstvo	117,9	poljoprivreda	46,8
menadžment u hotelijerstvu	104,3	politologija	43,6
fizička kultura	103,6	stočarstvo	38,4
građevinarstvo	101,4	Inženjer ptt prometa	36,8

Napomena: odabrane su skupine kod kojih je prosječan broj nezaposlenih bio jednak ili veći od 100.

Izvor: http://www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2014.pdf

Tablica 10., može se zaključiti da najviše zapošljavanja prema zanimanju/smjeru i razini obrazovanja su diplomirani učitelji, slijede ih opća medicina, pedagoški odgoj, hrvatski jezik i književnost, šumarstvo, povijest, sestrinstvo, menadžment u hotelijerstvu, fizička kultura, građevinarstvo. Dok se na kraju tablice nalazi: ekonomija, sociologija, filozofija, novinarstvo, trgovina, upravno pravo, poljoprivreda, politologija, stočarstvo i inženjer ptt prometa.

3.1. Tržište rada u gospodarskom rastu Hrvatske

U Hrvatskoj već duže vrijeme tržište rada nalazi se pod utjecajem složenog procesa. Na jednoj strani nalazi se smanjenje radno sposobnog stanovništva uzrokovan negativnim demografskim kretanjima i emigracijama. Samim time smanjuje ponudu, a povećava se prosječnu starost radne snage. Dok je potražnja za radom pod utjecajem tranzicije i restrukturiranja gospodarstva zahtjeva promjene potrebnih znanja i vještina. Posljedica je visoka i dugotrajna nezaposlenost, strukturna neusklađenost ponude i potražnje prema odgovarajućim kvalifikacijama i zanimanjima, znanjima i vještinama potrebnim gospodarskim subjektima. U Hrvatskoj je slaba iskorištenost ljudskih potencijala koja se odnose na razvoj. Iako je ljudski kapital ključna poluga u razvoju inovacija, razvoj novih proizvoda i usluga potrebno je uključivanje svih ljudskih resursa u procesu rada i učenja. Nerazvijene djelatnosti u Hrvatskoj su iz područja visokih tehnologija. Najviše u prerađivačkoj industriji koja je na srednjoj tehnološkoj razini. Dok se razvojne tehnologije smatraju pokretačima gospodarstva u budućnosti. Isto tako kod tehnološko najrazvijenijim djelatnostima malen je udio visokoobrazovanih radnika, znanstvenika i stručnjaka. Posljedica je nedovoljnog ulaganja u razvoj i cjeloživotno učenje. Udio radne snage uključen u proces učenja potrebnog za rad određenog radnog mjesta kao i za druge potrebe, nakon redovnog obrazovanja među zaposlenima i nezaposlenima je među najnižima. Postoji isto tako problem mladih koji su potencijal za budućnost. Nemogućnost stjecanja prvog radnog iskustva, zapošljavanja izvan struke što ugrožava njihov razvoj.

Stope aktivnosti u Hrvatskoj jedne su od najnižih u Europi, a to je dokaz slabe iskoristivosti postojećih ljudskih potencijala za razvoj. Proces koji se odnosi na razvoj znanja kao temelja konkurentnosti prekinut je na prijelazu između znanosti, obrazovanja i rada zbog neusklađenosti potreba tržišta rada i kvalifikacija. Radna snaga kao izvor ekonomskog rasta nikad nije dovoljno objašnjena u ekonomskoj teoriji. Velik broj umirovljenika isto tako umirovljenici koji su prijevremenoj mirovini. Dolazi se do zaključka da dio aktivne radne snage povukao iz tržišta rada. Dok ostali dio radnika nema potrebne vještine ili nije u stanju upotrebljavati kapital koji se nudi na tržištu. Na temelju navedenih problema teško je naći izvore rasta u današnjoj Hrvatskoj ekonomiji. Ekonomski rast je odraz ekonomije ponude, a ne potražnje. Mjere fiskalne i monetarne politike koje bi stimulirale potrošnju ne mogu se odrediti kao mjere kojima se povećava ekonomski rast. Bruto domaći proizvod je mjera koja označava proizvodnju u ekonomiji.

Proizvodnja novih roba i usluga je put koji vodi ekonomskom rastu, a ne povećanje potrošnje roba i usluga. Možemo izdvojiti primjer kao što je smanjenje poreza na dohodak građana. Na taj način građanima se omogućava povećanje potrošnje, samim time manje plaćaju državi, a više troše, ali takvo smanjenje poreza ne vodi povećanju bruto domaćeg proizvoda. Može se zaključiti da povećanjem potrošnje, povećava se prihod državi, ali se ne povećava bruto domaći proizvod.²¹ Povećanje potrošnje koja se odnosi na domaću robu može samo jednokratno povećati bruto domaći proizvod, ali ne može biti stalni izvor rasta.²²

²¹ www.neven-vidakovic.com

²² Ibid.

4. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA U HRVATSKOJ

Mjere aktivne politike zapošljavanja

U vrijeme gospodarske krize mnoge zemlje bore se sa sve većom nezaposlenošću i problem velikog jaza između ponude i potražnje na tržištu rada. Velika su i odstupanja u znanju i vještinama i ono što se danas traži. Ponuda radne snage je u današnje vrijeme je kvalificirana i prilagodljiva te odgovara potrebama tržišta rada i za hrvatske institucije koje provode politike zapošljavanja. U okviru IPA komponente IV-Razvoj ljudskih potencijala, financiraju se projekti iz područja obrazovanja, zapošljavanja i socijalnih politika kako bi se odgovorilo na sadašnje izazove u područja razvoja ljudskih potencijala i tržišta rada.²³ Unutar Operativnog programa učinkoviti ljudski potencijal 2014.-2020. koji će se provoditi u narednom periodu financirat će se mjere aktivne politike zapošljavanja slijedom čega je upravo Operativni program podloga za definiranje prioriteta i područja djelovanja. Navedene prioritete čine:²⁴

- Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage,
- Promicanje socijalne uključenosti, borbi protiv siromaštva i svake diskriminacije,
- Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje,
- Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave.

²³ Rif: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 11/2013., str.133.

²⁴ <http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2015/02/smjernica-apz.pdf>

Sve snage usmjerene su na povećanje zaposlenosti, jer su direktno usmjerene na egzistencijalna pitanja građana. Zaposlenost se stvara stvaranjem novih radnih mjesta i poticanje investicijskih ciklusa. Kako bi se smanjila nezaposlenost i one negativne posljedice dugotrajne nezaposlenosti, Hrvatska provodi različite programe i aktivne politike zapošljavanja. U nastavku popis paketa mjera koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje:²⁵

- Paket mjera za mlade „MLADI I KREATIVNI“
- Paket mjera za posebne skupine „I POSEBNOST JE PREDNOST“
- Paket mjera za osobe s invaliditetom „UKLJUČENI“
- Paket mjera za starije osobe „VAŽNO JE ISKUSTVO“
- Paket mjera za dugotrajno nezaposlene „I MI SMO ZA NOVI POSAO I UČENJE“
- Paket mjera za nezaposlene osobe ROMSKE NACIONALNE MANJINE
- Paket mjera „VAŽNO JE OČUVATI RADNO MJESTO“
- Paket mjera za žene

U nastavku Mjere aktivne politike zapošljavanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje tijekom 2014. i 2015. godine (tablica 11. i 12.)

²⁵ <http://hzz.hr/default.aspx?id=11696>

Tablica 11 : Ukupni korisnici Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2015. godini do 22.10.2015 godine

Mjera	Aktivni korisnici na početku 2015.	Novouključeni (do 22.10.2015)	Ukupni korisnici tijekom 2015.	22.10.2015.
UKUPNO	23.165	28.540	51.705	31.019
Potpore za zapošljavanje i usavršavanje	4.697	4.648	9.435	5.626
Potpore samozapošljavanja	2.109	2.191	4.300	2.603
Obrazovanje nezaposlenih	54	380	434	178
Javni radovi	1.771	8.171	9.942	5.545
Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	13.897	12.571	26.468	16.959
Potpora za očuvanje javnih mjesta	6	215	221	108
Stalni sezonac	631	364	995	0

Izvor: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=10023>

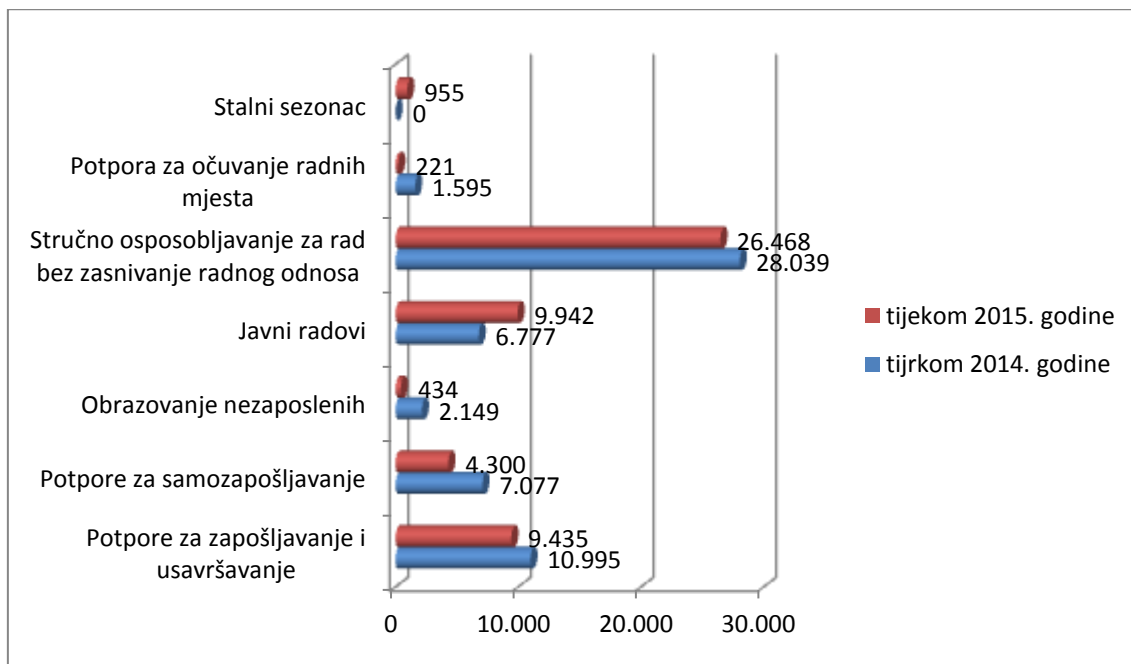
Tablica 12 : Ukupni korisnici Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014. godini do 31.12.2014. godine

Mjera	Aktivni korisnici na početku 2014.	Novouključeni (do 31.12.2014)	Ukupni korisnici tijekom 2014.	Aktivni korisnici do 31.12. 2014.
UKUPNO	28.293	28.339	56.632	23.178
Potpore za zapošljavanje i usavršavanje	5.973	5.022	10.995	4.697
Potpore samozapošljavanja	4.800	2.277	7.077	2.109
Obrazovanje nezaposlenih	327	1.822	2.149	54
Javni radovi	2.821	3.956	6.777	1.784
Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	13.776	14.263	28.039	13.897
Potpore za očuvanje javnih mjesta	596	999	1.595	637

Izvor: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=21360>

U nastavku komparacija Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014.i 2015. godini pomoću grafičkog prikaza (graf 1.)

Graf 1 : Komparacija Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014. i 2015. godini

Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz tablice 11. i 12.

Na temelju izvršene komparacije za 2014 i 2015. godinu možemo zaključiti da su se u 2014. godini znatno više koristile Mjere aktivne politike zapošljavanja u odnosu na planu 2015. godinu. Važno je istaknuti da je Mjera stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa jedna od vodećih na tablici poticanja zapošljavanja.

U 2014. godini mjeru poticanja zapošljavanja bez zasnivanja radnog odnosa koristilo je 28.039 korisnika, a u 2015. koristilo je 26.468 korisnika, što možemo zaključiti, lagan pad i od 1.571 korisnika. Dok je najmanje korištena Mjera potpora za očuvanje radnih mjesta u 2014. godini je iznosila 1.595 korisnika, a u planu za 2015. godinu 221 korisnika. Dakle, isto bilježi lagan pad u 2015. godini. Nova mjera koja se koristila u 2015. godini je stalni sezonac i koristilo je 955 korisnika.

4.1. Ljudski kapital

Proces kretanja kapitala uvijek iznova reproducira novu vrijednost. U svom kružnom kretanju i oplođivanju kapital prolazi kroz dvije faze prometa i jednu fazu proizvodnje poprimajući tri oblika: novčani, robni i proizvodni.²⁶ Ovakav kapital naziva se industrijskim kapitalom.²⁷ Na temelju pojedinih dijelova industrijskog kapitala, razvojem globalnog načina proizvodnje formira se i **ljudski kapital**. Tako osamostaljen ljudski kapital postaje ključan faktor za postizanje ciljeva i izvrsnosti. Izvrsnost i vrijednost osiguravaju djelomično ili potpuno ljudi. Oni nisu samo najznačajniji potencijal, nego i najskuplji resurs. Uključuju iskustvo, sposobnosti, znanje, vještine, prosudbe, mudrost pojedinca. Iako je znanje bilo osnovni izvor dugoročnog ekonomskog rasta još od industrijske revolucije, ono što razlikuje njegovo današnje značenje kao generatora rasta jest da je informacijsko-komunikacijska tehnologija multiplikativno ubrzala pomak prema ljudskom kapitalu odnosno ekonomiji znanja.²⁸

Upravljanje ljudskim kapitalom postaje sve više koncept nove poslovne filozofije i doživljava se kao izvor moći. Tehnika i tehnologija omogućava svakoj osobi uključivanje u proces učenja i stjecanja znanja. Struktura elemenata ljudskog kapitala kao nematerijalna imovina obuhvaća: intelektualni kapital, strukturni kapital i tržišni kapital. Ljudski kapital u samom procesu proizvodnje, reproducira svoju vlastitu vrijednost, a samim time može i stvoriti višak vrijednosti. Ljudski kapital se rijetko mjeri i iskazuje kao vrijednost i strateška prednost. O ljudskom kapitalu u Hrvatskoj se rijetko raspravlja, a još lošije njime upravlja. Pristup koji je zasnovan na ljudskom kapitalu odnosi se na investiranje u obrazovanje i zdravlje.

²⁶ Vujić, V.: Menadžment ljudskog kapitala, Sveučilište u Rijeci Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Rijeka, 2005., str.45.

²⁷ Dragičević, A.: Ekonomski leksikon, Informator, Zagreb, 1991. str.282.

²⁸ Vujić, V.: Menadžment ljudskog kapitala, Sveučilište u Rijeci Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Rijeka, 2005., str.45.

Najvažnija stvar kod investiranja u kapital je stopa povrata na kapital. Dugoročno gledano, stopa povrata od ulaganja u kapital odnosi se na neto povrat u nekoj novčanoj jedinici za svaku tu novčanu jedinicu koja je uložena u kapital. Znači, vrijeme koje treba proći prije nego što investicija u kapital počne investitoru donositi prinose. Isto tako, vrijeme koje investitor u ljudski kapital treba čekati do ostvarivanja povrata, je najvažniji input u procesu investiranja u ljudski kapital te je to razlogom smanjenih povrata jer se s povećanjem vremena investitora raste i njegovo očekivanje za povećanim zaradama.

4.1.1. Pristup zasnovan na ljudskom kapitalu

Analiza investicija u zdravlje i obrazovanje je unificirana u pristupu na osnovu ljudskog kapitala. Napravljena je analogija s konvencionalnim investicijama u fizički kapital: nakon ostvarenja inicijalnog kapitala, tok već budućeg prihoda može biti stvoren kako iz proširenja obrazovanja tako i iz unapređenja u zdravlju.²⁹ Kao rezultat, profit može biti oduzet i uspoređen s profitom iz ostalih investicija. Ostvaruje se putem procjenjivanja mogućnosti ostvarivanja sadašnje diskontne vrijednosti uvećanog toka prihoda, kroz date investicije, što se uspoređuju s direktnim i indirektnim troškovima.

Zdravstvo i obrazovanje ostvaruju i direktan doprinos dobrobiti, pristup na osnovi ljudskog kapitala usmjeren je na njihovu neposrednu mogućnost da uvećaju usluge putem uvećanja prihoda.

²⁹Todaro, M.P., Shmit, S.C.: Ekonomski razvoj, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2006., str.352.

4.1.2. Fizički kapital vs. ljudski kapital

Sve veća pažnja usmjerena je na fizički kapital-postrojenja, oprema, poslovne nekretnine i slično. U gospodarstvu se ističe i druga vrsta kapitala, ukupnost vještina radnika kojeg ekonomisti nazivaju ljudski kapital. Gospodarstvo koje posjeduje visokokvalificirane radnike je znatno učinkovitije od gospodarstva niskom razinom visokokvalificirane radne snage. Istaknuto je da u posljednja dva stoljeća rast ljudskog kapitala bilo je jednako veliko kao i povećanje fizičkog kapitala. Početkom industrijske revolucije samo 30 posto stanovništva zemalja koje danas pripadaju OECD-u znalo čitati, danas je stopa pismenosti u zemljama OECD-a više od 95 posto.³⁰ I dalje postoje velike razlike među zemljama. U današnje vrijeme zemlje OECD-a gotovo sva djeca polaze osnovno obrazovanje, 90 posto ima srednjoškolsko obrazovanje, a 38 posto više obrazovanje.

Usporedni podaci za siromašne zemlje, zemlje s BDP-om po glavi stanovnika manjim od 400 dolara, redom iznose 95,32 i 4 posto.³¹

4.1.3. Utjecaj ljudskog kapitala na proizvodnu funkciju

Uvođenjem ljudskog kapitala dolazi do promjena odnosa unutar proizvodne funkcije. Razina proizvodnje po radniku ovisi o fizičkom i ljudskom kapitalu po radniku. Isto tako povećanje kapitala po radniku dovodi do povećanja proizvodnje po radniku. Nadalje, posjedovanje prosječne razine vještina dovodi do veće proizvodnje po radniku. Radnici koji posjeduju znanje i iskustvo mogu se nositi sa neočekivanim poteškoćama. Sve navedeno pridonosi većoj proizvodnji po radniku.

³⁰Blanchard,O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011.,str.240.

³¹Ibid.

Ako se poveća fizički kapital po radniku, povećava se i proizvodnja po radniku, ali da se taj utjecaj smanjuje kako se razina kapitala po radniku povećava. Povećanje iznosa kojeg društvo "štedi" u obliku ljudskoga kapitala kroz obrazovanje i usavršavanje na poslu povećava se ravnotežna razina ljudskog kapitala po radniku, što dovodi do porasta outputa po radniku. U dugom roku output po radniku ne ovisi samo o tome koliko društvo uštedi nego koliko i troši na obrazovanje. Teško se dolazi do stvarnih podataka o investiranim u ljudski kapital. Pretpostavlja se da investiranje u fizički kapital i obrazovanje imaju sličnu ulogu u formiranju proizvodnje. Iz toga možemo zaključiti, da proizvodnja po radniku približno ovisi o razini fizičkog ljudskog kapitala. Zemlje koje više štede i/ili više troše na obrazovanje mogu postići znatno više ravnotežne razine proizvodnje po radniku.³² Zemlje koje više štede ili više ulažu u obrazovanje mogu postići višu razinu proizvodnje po radniku u stanju ravnoteže, ali to ne znači da zemlje koje više ulažu u štednju ili većom potrošnjom za obrazovanje mogu postići trajno viši rast proizvodne po radniku.

Modeli koji generiraju održiv rast čak i bez tehnološkog napretka nazivaju se **modelima endogenog rasta**, a kako bi se ukazalo na činjenicu da u tim modelima –stopa rasta ovisi, čak i u dugom roku, o varijablama kao što su stopa štednje i stopa potrošnja na obrazovanje.³³

³²Blanchard,O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011.,str.242.

³³Ibid., str.242.

5. KRETANJE MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA U 2015. GODINI

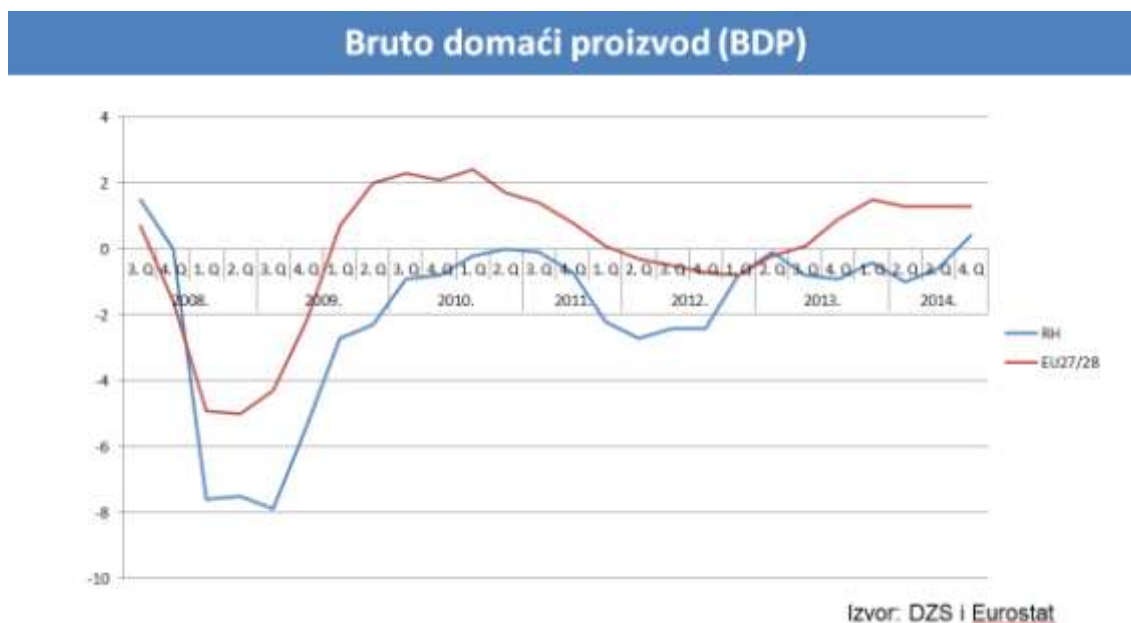
Iako se Hrvatska već neko vrijeme nalazila u recesiji konačno stižu ohrabrujući podaci porasta gospodarskog rasta. Nakon šest godina recesije i negativnog rasta BDP-a u protekla dvadeset i četiri kvartala, BDP raste treći kvartal za redom, u drugom tromjesečju 2015.godine porastao je za 1,2%. Pokazatelji iz 2014.godine prognozirali su pozitivne promjene. Možemo istaknuti da se pomak bilježi u svim aspektima ključnih pokazatelja kao što su:

- Turizam,
- Industrijska proizvodnja,
- Izvoz,
- Plaće,
- Osobna potrošnja,
- Nezaposlenost,
- Građevinski radovi,
- Deficit.

Rast bruto domaćeg proizvoda već treći kvartal dokazuje da hrvatska ide u pravom smjeru, a važnost rastu pridonijela je industrija. U prvoj polovici 2015.godine industrijska proizvodnja povećala se za 1,4% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Industrijska proizvodnja raste u svibnju ove godine i iznosila je 2,6% robni izvoz porastao je za 9,5% u prvih pet mjeseci 2015.godine, a rastao je izvoz u zemlje Europske unije za 11,8%, dok je za prvi kvartal rast izvoza 7,5%. Turizam nastavlja pozitivan trend, prva polovica 2015. bilježi 7% više turista i 4,7% više noćenja. Realni promet trgovine na malo u siječnju rastao za 2,1%, u veljači 1,9%, ožujku 1,1%, travnju 2,5% što je povezano s rastom osobne potrošnje.

U nastavku kretanje bruto domaćeg proizvoda za razdoblje od 2008-2014.godine (grafikon 2).

Graf 2 : Bruto domaći proizvod za razdoblje od 2008-2014.godin

Izvor: <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

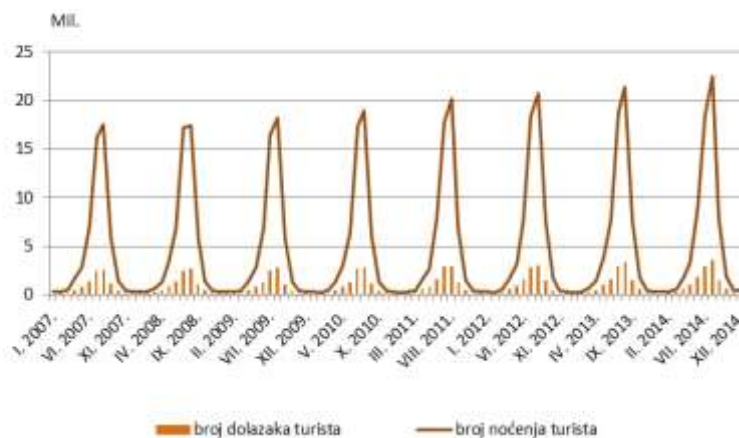
- **Turizam**

U turizmu možemo istaknuti da u prvoj polovici 2015. godine bilo 7% više turista isto tako i noćenja 4.7%. Predviđanja koja se oslanjaju na turizam da će nam on pridonijeti očekivani prihod od 8 milijardi eura. Iako je turizam i prošle godine ostvario pozitivne rezultate i ove godine nastavlja pozitivan trend, broj turista povećan je za 5,6%, a broj noćenja za 2,6%. Trend rasta turizma nastavio se i u 2014., u kojoj je broj dolazaka premašen za 5,6%, a broj noćenja za 2,6% u odnosu na 2013. godinu.³⁴

U nastavku prikaz broja dolazaka turista i broja noćenja turista promatrane godine od siječnja 2007. do prosinca 2014. godine (grafikon 3).

³⁴ <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

Graf 3 : Prikaz broja dolazaka turista i broja noćenja turista siječanj2007.godine do prosinca 2014.godini

Izvor: DZS

Izvor: <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

- **Industrijska proizvodnja**

Industrijska proizvodnja u prvoj polovici 2015. godine nastavlja svoj rast, dok je u svibnju 2015. godine Hrvatska zauzela mjesto među zemljama Europske unije s najvećim rastom industrijske proizvodnje na mjesečnoj razini koji je iznosio 2,6%. Iako nakon šestogodišnje krize, industrijska proizvodnja u 2014. godini porasla na godišnjoj razini za 1,3%.

U nastavku prikaz obujma industrijske proizvodnje za razdoblje od siječnja 2007.godine do prosinca 2014.godine (grafikon 4).

Graf 4 : Obujam industrijske proizvodnje za razdoblje od siječnja 2007.godine do prosinca 2014.godine

Izvor: DZS

Izvor: <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

- **Izvoz**

Možemo istaknuti da se izvoz od siječnja do lipnja 2015. godine povećao za 11,5%, najviše raste izvoz u zemlje Europske Unije. Podatke koje donosi Eurostat Hrvatska se nalazi među pet država Europske unije koja bilježi najveći rast izvoza u prvoj polovici 2015. godine. Na temelju navedenih podataka izvoz ostaje stabilna komponenta bruto domaćeg proizvoda i u 2015. godini bilježi rast po većim stopama nego u 2014. godini. Pokrivenost uvoza i izvoza porasla je sa 60% u siječnju 2014, a 66% u siječnju 2015, isto tako robni izvoz u 2014., povećao se za 8,4% u odnosu na 2013. Za 11,8% porastao je i izvoz u istom razdoblju u zemlje Europske unije, što je važan učinak ujedinjavanja u Europskoj uniji. 60,75 % iznosila je pokrivenost uvoza izvozom, što pokazuje da se razlika smanjila na dobrobit hrvatskog izvoza. Može se istaknuti i podatak da je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 58,1% u 2013 godini.

- **Plaće**

Prvo tromjesečje 2015 godine bilježi realno povećanje plaća za 3%., dok je u 2014. godini u rasponu od deset mjeseci zabilježen realni rast neto plaće, najveći rast zabilježen je u prosincu, zbog izmjene Zakona o porezu na dohodak. U prvih jedanaest mjeseci 2014. godine neto plaća raste za 0,3% u odnosu na 2013. Plaća u prosincu 2014. bila veća za 160 kn u odnosu na prosinac 2013., odnosno 84 kn veća u odnosu na studeni 2014.

- **Osobna potrošnja**

U prvoj polovici 2015. godine osobna potrošnja povećala se za 2,1%. Najveće povećanje zabilježeno je u svibnju ove godine gotovo 4,1% što je iznad očekivanja. Pad osobne potrošnje dogodio se zadnji puta u srpnju 2014. godine. Pozitivan trend kontinuiranog mjesečnog rasta osobne potrošnje nije zabilježen od 2007.godine. Ključna komponenta bruto domaćeg proizvoda rasla je tijekom deset mjeseci, od dvanaest mjeseci u 2014. godini. Rast osobne potrošnje potaknut je poreznim rasterećenjem plaća.

U nastavku realni promet trgovine na malo od siječanja 2007 do prosinca 2014.(grafikon 5.).

Graf 5 : Realni promet trgovine na malo siječanj 2007.do prosinca 2014.

Izvor: <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

- **Nezaposlenost**

Možemo spomenuti da se smanjio broj nezaposlenih osoba na Zavodu za zapošljavanje krajem lipnja 2015. godine, što je iznosilo oko 260 tisuća nezaposlenih. U odnosu na isto razdoblje prošle godine broj nezaposlenih manji je za 14,7%, što je 45 tisuća manje nezaposlenih. U svibnju ove godine, treći mjesec zaredom, zabilježen je ukupan porast zaposlenih osoba što na mjesečnoj razini iznosi 1,5% u odnosu na travanj. Podaci koje donosi DZS, krajem svibnja broj zaposlenih osoba bio je 1.336.678, što je 19.852 više u odnosu na travanj ili 1,5% više. U travnju mjesecu ove godine, kontinuirano drugi mjesec zaredom u Hrvatskoj se bilježi ukupan porast broja zaposlenih osoba na mjesečnoj razini, čak za 1,2% u odnosu na ožujak. Vidljivo je da se stopa registrirane nezaposlenosti smanjuje, u travnju 2015. iznosila je 18,4% u odnosu na prošlu godinu. Siječanj 2015. donosi smanjenje nezaposlenosti za 13% u odnosu na siječanj 2014. Isto tako stopa registrirane nezaposlenosti u siječnju iznosila je 20,3% također manje nego u 2014 godini (22,3%). U siječnju 2015. broj nezaposlenih se smanjio za 13% u odnosu na isti mjesec 2014.

- **Građevinski radovi**

U ožujku 2015. zabilježen je rast građevine za 1,2%, i dalje se nastavlja kontinuirani trend u travnju, a to je drugi mjesec zaredom.

- **Deficit**

Deficit proračuna je u 2014. godini smanjen na 5% bruto domaćeg proizvoda, a u 2013. godini iznosio je 5,2%, dok je u 2012. godini iznosio 5,6%, a u 2011. godini bio je 7,7%.

6. ZAKLJUČAK

U razdoblju zahvaćenosti rata u Republici Hrvatskoj dovelo je do nazadovanja u svim segmentima gospodarskog razvoja, a najviše u razvoju ljudskog potencijala. Više se ulagalo u materijalna dobra nego u vlastito obrazovanje.

U današnje vrijeme još uvijek se osjeća posljedica rata i aktualna gospodarska kriza.

Nezaposlenost u Hrvatskoj u određenom vremenskom razdoblju približila se broju radno aktivnog stanovništva, a i sve većem broj umirovljenika, što možemo zaključiti da se nikako neće ostvariti gospodarski rast. Najviša nezaposlenost prisutna je u zimskim mjesecima zbog povratka sezonskih radnika i prijave na Zavod za zapošljavanje. Malom broju obrazovanih ljudi zbog ekonomske krize i takve društvene situacije ukazala se prilika koja se ne propušta. Zemlje EU nude popis deficitarnih zanimanja koji omogućava stručnom kadru zaposlenje i boravak. Hrvatska ostaje bez znanstvenika i stručnjaka te dolazi do "odljeva mozgova". Za Hrvatsku to predstavlja velik gubitak jer je ulaganjem u obrazovanje stručnih kadrova izdvojila novčana sredstva, a netko drugi će iskoristiti njihov potencijal. Ljudi, njihov razvoj, motivacija i zadovoljstvo postaju glavno oruđe konkurentne sposobnosti i prednosti na izrazito konkurentskom i globalnom svjetskom tržištu. Borba za talente postaje najoštiji oblik konkurencije.

Vizija Hrvatske trebala bi biti usmjerena na standard izvrsnosti, da budemo poželjni poslodavac za najtalentiranije stručnjake diljem svijeta. Tijekom 2015. godine dogodio se velik " odljev mozgova " visokoobrazovanih ljudi gotovih stručnjaka kao što su liječnici i ostala tražena radna snaga. Negativan trend se još uvijek nastavlja zbog nedovoljne brige i poštovanja prema aktivnoj radnoj snazi. Hrvatska bilježi pomak u gospodarskom napretku sporo, ali i u nadi da će se gospodarski rast ostvariti u skoroj budućnosti. Za razvoj Hrvatske potrebna su ulaganja u ljude i sposobnost Hrvatske da postane konkurentna ostalim zemljama.

Bruto domaći proizvod u razdoblju od 2000. godine pa sve do 2008. godine kontinuirano bilježi pozitivan rast, iznosio je 347.685 milijarde kuna, dok u razdoblju krize od 2009. godine dolazi do pada bruto domaćeg proizvoda na 330.966 milijarde kuna, u 2014. godini bruto domaći proizvod iznosio je 328.432 milijarde kuna, dok je razdoblju od 2009. do 2014. godine bruto domaći proizvod nije ostvario rast koji je imao u razdoblju od 2000. do 2008. godine.

U 2015. godini trenutni makroekonomski pokazatelji (turizam, industrijska proizvodnja, izvoz, plaće, osobna potrošnja, nezaposlenost, građevinski radovi, deficit) bilježe pozitivan rast BDP-a u drugom tromjesečju za 1,2%.

Ostvarene investicije bilježe pozitivan trend u razdoblju od 2000. godine pa sve do 2008. godine i to u sektoru građevinskih radova. Nakon 2009. godine investicije nastavljaju negativan trend sve do 2013. godine.

Analiza zaposlenosti u promatranim godinama od 2012. godine do 2014. godine, bilježi onu najveću u 2012. godini, dok u 2013. i 2014. godini dolazi do opadanja broja zaposlenih osoba. Zatvaranje radnih mjesta, stečajevi velikog broja poduzeća, nemogućnost ubrzanja privatizacijskog procesa sve su to prepreke u širenju zaposlenja osoba. U strukturi nezaposlenosti prema spolu, najveća je kod žena.

U zaposlenosti po sektorima, najviše zaposlenih osoba u 2014. godini bilo u sektoru uslužnih djelatnosti, a najmanje u poljoprivrednoj djelatnosti. Kod pravnih osoba, bilježi se najviše zaposlenih osoba dok je u obrtu i slobodnoj profesiji znatno manji broj zaposlenih.

Uključivanje države i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, provedbom mjera politike zapošljavanja putem operativnog plana prema prioritetima i potpora pristupu održivom zapošljavanju i prilagodljivosti radne snage olakšavaju mladima integraciju na tržište.

Na temelju poticajnih mjera zapošljavanja još uvijek nismo na nekoj granici održivog razvoja i rasta. Hrvatska još uvijek nedovoljno ulaže u obrazovanje kao svoj ljudski kapital.

Mogućnosti stručnog usavršavanja, daljnjeg obrazovanja, napredovanja u radu, stimulacije u radu, pronalazak posla, materijalna stabilnost, zadovoljstvo radne snage i ljudski potencijal pridonijet će razvoju Hrvatske i njegovom gospodarskom rastu. Uspješnim investicijskim projektima u pronalasku investicija i kapacitetu ljudskog kapitala, pokrenut će Hrvatsku boljoj budućnosti u gospodarskom smislu.

7. LITERATURA

1. Babić,M.: Makroekonomija, Narodne Novine, Zagreb, 1993.
2. Babić,M.: Ekonomija uvod u analizu i problematiku, Znanje d.o.o., Zagreb, 2011.
3. Blanchard,O.: Makroekonomija, Mate d.o.o. Zagreb, Zagreb, 2011.
4. Borozan,Đ.: Makroekonomija/Đula Borozan.-2.izmjenjeno i dopunjeno izd.-Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006.
5. Dragičević,A.: Ekonomski leksikon, Informator, Zagreb,1991.
6. Kovačević,B.: Osnove ekonomije, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 1993.
7. Orsag, S., Dedi, L.: Budžetiranje kapitala – procjena investicijskih projekata, Masmedia, Zagreb, 2002.
8. Penavin, S., Pekanov Starčević, D.:Predavanja iz kolegija Financijsko odlučivanje, Ekonomski fakultet u Osijeku
9. Todaro,M.P.,Shmit,S.C.: Ekonomski razvoj, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2006.
- 10.Vujić,V.: Menadžment ljudskog kapitala, Sveučilište u Rijeci Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Rijeka, 2005.

URL IZVORI

1. www.duz.hr
2. www.hnb.hr
3. www.hzz.hr
4. www.mfin.hr
5. www.mrms.hr
6. www.mzos.hr
7. www.neven-vidakovic.com
8. www.nn.hr
9. www.politika.com
10. www.vlada.hr
11. www.mingo.hr/

STRUČNI ČASOPISI

1. Rif: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 11/2013.
2. Rif: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 1/2014.

POPIS TABLICA

Tablica 1 : Projekcija makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske	12
Tablica 2 : Kretanje BDP-a u Hrvatskoj od 2000.-2014.godine tržišne cijene (tekuće), mil. kuna.....	13
Tablica 3 : Ostvarene investicije 2000-2014. godine	15
Tablica 4 : Broj zaposlenih i nezaposlenih prema administrativnim izvorima, godišnji prosjek 2012-2014.....	22
Tablica 5 : Prikaz zaposlenih osoba prema djelatnostima NKD-a, godišnji prosjek 2014. godine.....	23
Tablica 6 : Prosječan broj zaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini.....	27
Tablica 7 : Prosječan broj nezaposlenih po dobi u 2013. i 2014. godini.....	28
Tablica 8 : Prosječan broj nezaposlenosti prema spolu 2012.godine do 2014. godine	29
Tablica 9 : Prosječan broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2013. i 2014. godini.....	30
Tablica 10 : Opseg zapošljavanja prema zanimanju/smjeru na razini višeg ili visokog obrazovanja.....	31
Tablica 11 : Ukupni korisnici Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2015. godini do 22.10.2015 godine.....	36
Tablica 12 : Ukupni korisnici Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014. godini do 31.12.2014. godine.....	37

POPIS GRAFIKONA

Graf 1 : Komparacija Mjera aktivne politike zapošljavanja u 2014. i 2015. godini	38
Graf 2 : Bruto domaći proizvod za razdoblje od 2008-2014.godin.....	44
Graf 3 : Prikaz broja dolazaka turista i broja noćenja turista siječanj 2007.godine do prosinca 2014.godini	45
Graf 4 : Obujam industrijske proizvodnje za razdoblje od siječnja 2007.godine do prosinca 2014.godine	46
Graf 5 : Realni promet trgovine na malo siječanj 2007.do prosinca 2014.	48